

В.М. ОЛІЙНИЧУК*(Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету, м. Чортків, Україна)*

Організація облікового процесу та її вплив на формування якісної фінансової інформації

Стаття присвячена дослідженню механізму організації облікового процесу та його впливу на формування якісної облікової інформації і прийняття оптимальних управлінських рішень. З'ясовано, що без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягнути позитивних результатів діяльності, оскільки вона є одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства, а також запорукою рентабельності підприємства в майбутньому. Встановлено, що організація обліку є творчим процесом на кожному підприємстві і значною мірою визначається його специфікою, обсягами господарської діяльності, наявністю кваліфікованих облікових кадрів, рівнем механізації та автоматизації облікових процесів, системою управління, звітністю та її періодичністю. Обґрунтовано передумови та визначено критерії оптимальної організації бухгалтерського обліку на підприємстві, що враховують власну специфіку суб'єкта господарювання і забезпечують якість облікової інформації та економічність процесу її формування. Представлено схему концепції організації обліку на підприємствах переробної галузі.

Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, інформаційна система, обліковий процес, облікова інформація, концепція організації обліку.

В.Н. ОЛИЙНЫЧУК*(Чортковский институт предпринимательства и бизнеса
Тернопольского национального экономического университета,
г. Чортков, Украина)*

Организация учетного процесса и её влияние на формирование качественной финансовой информации

Статья посвящена исследованию механизма организации учетного процесса и его влияния на формирование качественной учетной информации и принятия оптимальных управленческих решений. Выяснено, что без надлежащей организации бухгалтерского учета невозможно достичь положительных результатов деятельности, поскольку она является одним из самых ответственных этапов создания предприятия, а также залогом рентабельности предприятия в будущем. Установлено, что организация учета является творческим процессом на каждом предприятии и в значительной степени определяется его спецификой, объемами хозяйственной деятельности, наличием квалифицированных учетных кадров, уровнем механизации и автоматизации учетных процессов, системой управления, отчетностью и ее периодичностью. Обоснованно предпосылки и определены критерии оптимальной организации бухгалтерского учета на предприятии, которые учитывают специфику предприятия и обеспечивают качество учетной информации и экономичность процесса ее формирования. Представлена схема концепции организации учета на предприятиях перерабатывающей отрасли.

Ключевые слова: организация бухгалтерского учета, информационная система, учетный процесс, учетная информация, концепция организации учета.

V.M. OLIYNYCHUK*(Chortkiv Institute of Entrepreneurship and Business, Chortkiv, Ukraine)*

Accounting Procedure Organization and Its Impact on Financial Information Quality

The article is devoted to the accounting procedure mechanism and its impact on performing high-quality accounting information and making better management decisions. It has been found that without proper accounting organization positive results cannot be obtained as it is one of the most important phases of an enterprise and its key

Бухгалтерський облік

profitability in the future. It has been established that the organization of accounting is a creative procedure for every business and it is largely determined by its characteristics, scope of economic activity, presence of qualified accounting personnel, level of accounting treatment mechanization and automation, management system, reporting and its periodicity. The preconditions have been substantiated and the criteria of optimum accounting defined taking into account their own specific entity and ensure the quality of accounting information and the efficiency of the process of its formation have been substantiated. The scheme of the concept of keeping the processing industry has been provided.

Keywords: *organization of accounting, information systems, accounting processes, accounting information, the concept of accounting.*

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік – це складний механізм, призначення якого надавати інформацію внутрішнім і зовнішнім користувачам для реалізації останніми ефективного й оперативного управління суб'єктом господарювання в сучасних умовах. Саме для цього бухгалтерський облік повинен вирішувати поставлені завдання, і, відповідно, бути організований згідно вимог чинного законодавства та умов конкретної господарюючої одиниці. Без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягнути позитивних результатів діяльності, оскільки вона є одним з найвідповідальніших етапів створення підприємства, а також запорукою рентабельності в майбутньому.

Особливо важливо вказати на те, що бухгалтерський облік є не що інше, як частина загальної інформаційної системи, яка перетворює первинні дані, зафіксовані в документах, в продукт управління. Таким продуктом є оброблена інформація, яка має всі властивості товару. З цієї точки зору, бухгалтерський облік є засобом виробництва товару особливого роду – інформації, яка має вартість, собівартість, ціну та інші категорії товарного виробництва [6, с. 151].

Інтерес вчених до проблем організації облікового процесу визначається його значною роллю в забезпеченні реальності бухгалтерського обліку та, як наслідок, ухвалення правильних економічних рішень. Цим і визначається актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням організації бухгалтерського обліку присвячена значна кількість праць як у вітчизняній, так і в світовій економічній науці. Дану тему досліджувало чимало вчених серед яких Ф.Ф. Бугинець, В.П. Завгородній, В.В. Сопко, М.С. Пушкар, С.В. Свірко, В.С. Лень, В.В. Ковальов, М.В. Кужельний, Й. Бетге, Р. Ентоні, Дж. Рис та інші.

Слід зазначити, що дискусії щодо вибору методів ефективно організації облікового процесу ведуться й у наш час, що засвідчує актуальність даної теми. Питаннями раціоналізації організації облікового процесу в даний час займаються: Я.В. Соколов [8], Ф.Ф. Бугинець [4], В.В. Сопко [9] та ряд інших вітчизняних і зарубіжних науковців.

Метою статті є дослідження механізму організації облікового процесу та вивчення його впливу на формування якісної фінансової інформації і прийняття оптимальних управлінських рішень на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. При формуванні концепції організації бухгалтерського обліку на підприємстві, необхідно враховувати, що

облік – це складний процес, пов'язаний із акумулюванням даних про факти господарської діяльності підприємства, їх оцінки та обробки з метою перетворення в інформацію для користувачів за певними законами, принципами, постулатами, правилами, алгоритмами і процедурами з використанням набору інструментів (рахунків подвійного запису, записів у регістри) [6, с. 198]. Організацію бухгалтерського обліку необхідно розглядати як сукупність операцій, виконання яких забезпечує комплексну організацію бухгалтерського обліку виходячи із специфічних ознак підприємств, відносно яких вона застосовується. При цьому необхідно пам'ятати, що система бухгалтерського обліку розглядається як основний постачальник облікової інформації.

Представник німецької школи вчений Й. Бетге визначає організацію структури бухгалтерії як захід, спрямований на забезпечення надійності бухгалтерського обліку та облікової інформації [1, с. 91]. Французькою бухгалтерською школою запропоновано у ХХ ст. при розробці технології організації бухгалтерського обліку виходити з таких положень: економія часу, економія праці, скорочення строків виконання бухгалтерської роботи [8, с. 190-191].

Р. Ентоні та Дж. Рис, визначають, що організація ефективно системи бухгалтерського обліку є специфічною роботою, яка потребує високого професіонального рівня [10, с. 108]. При цьому, на їхню думку, краща система бухгалтерського обліку має задовольняти такі організаційні критерії:

- низька вартість обробки облікової інформації;
- швидке отримання облікової інформації;
- гарантування вищого ступеня точності облікової інформації;
- мінімізація можливості крадіжок та фальсифікацій.

Тобто, організації бухгалтерського обліку має забезпечувати якість облікової інформації та економічність процесу її формування.

Узагальнення вище перерахованих критеріїв можна досягнути використовуючи чітку технологію організації бухгалтерського обліку, яка має враховувати власну специфіку суб'єкта господарювання та в підґрунтя якої необхідно покласти такі три основні вимоги:

- технологія організації бухгалтерського обліку має забезпечувати якість облікової інформації;
- технологія організації бухгалтерського обліку повинна забезпечувати економічність процесу формування облікової інформації;
- технологія організації бухгалтерського обліку має враховувати специфіку конкретного суб'єкта

господарювання, щодо якого вона застосовуватиметься.

Загальну технологію організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів

господарювання нами запропоновано розглядати як єдиний процес організації бухгалтерського обліку, що утворюється сукупністю взаємопов'язаних операцій (рис. 1).

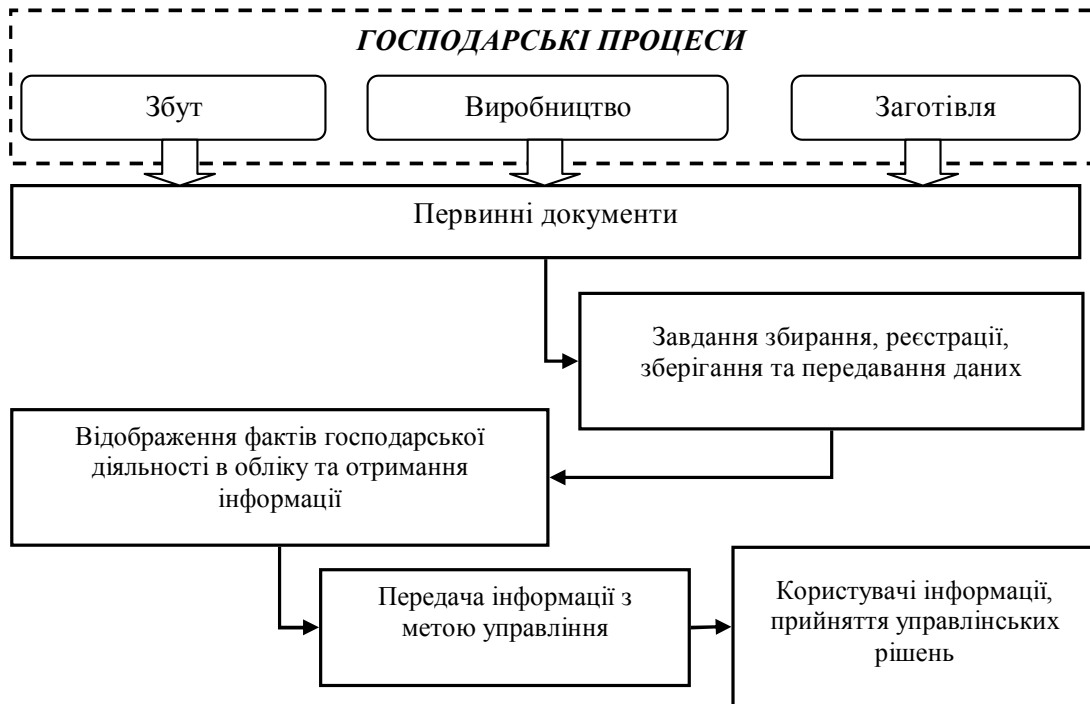

Рис. 1. Схема організації обліку на підприємстві

Процес бухгалтерського обліку як своєрідний процес виробництва має притаманні лише йому засоби виробництва. До них слід віднести традиційні засоби праці та предмети праці, які, відповідно до сакраментальної схеми економічної теорії, втілюються у широке коло різноманітних матеріальних і нематеріальних засобів, що впливають на предмет праці виконавця бухгалтерської праці – інформацію. Як і в будь-якому процесі виробництва, відправним моментом у процесі бухгалтерського обліку є його забезпечення засобами та предметами праці: у спеціальній літературі замість уживаних нами загальних понять вони зустрічаються як категорії інформаційного, технічного, методичного забезпечення.

Наслідком реалізації власне облікового процесу є не тільки очікуваний результат у вигляді відповідних до поставлених завдань та мети блоків інформації, а й отримання та накопичення досвіду щодо негативних та позитивних моментів усього механізму організації бухгалтерського облікового процесу. Цей досвід потребує вивчення та урахування з метою удосконалення процесу організації даного напрямку, а отже, продовження організаційних процедур на рівні розвитку бухгалтерського обліку в частині облікового процесу.

Алгоритм організаційних заходів щодо організації облікового процесу можна представити у наступному вигляді (рис. 2).

Рис. 2. Алгоритм формуючих складових механізму організації бухгалтерського обліку

Бухгалтерський облік

Отже, до складових механізму організації бухгалтерського обліку належить:

- організація облікового процесу;
- організація забезпечення бухгалтерського обліку;
- організація праці працівників, зайнятих виконанням облікових функцій;
- організація розвитку бухгалтерського обліку.

Слід відзначити, що облік є досить непростою системою зі складністю структури і різноманітністю підходів та потребує чітко регламентованої організації. Побудова організації обліку передбачає поділ на певні частини (етапи) завдання з розподілом повноважень та відповідальності.

Так, професор Ф.Ф. Бутинець виділяє три етапи організації бухгалтерського обліку. Методичний (перший) етап організації бухгалтерського обліку передбачає вибір способів та прийомів, що є основою для таких методів обліку як документування, синтетичні та аналітичні рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс і звітність, інвентаризація, оцінка майна та зобов'язань, калькулювання. Саме на даному етапі проводиться вибір застосування конкретних елементів методу бухгалтерського обліку, що також відповідає першому рівню системи бухгалтерського обліку.

Другий – технічний етап передбачає вибір форми обліку, яка найбільш повно характеризуватиме та відповідатиме розміру підприємства та його галузі.

Третій етап, на відміну від перших двох, які забезпечують організацію ведення облікових записів, забезпечує організацію процесу управління в бухгалтерії, тобто організацію роботи облікового апарату [4, с. 43-45].

На відміну від професора Ф.Ф. Бутинця професор С.В. Свірко виділяє наступні основні напрямки організації бухгалтерського обліку в яких розкриваються вище зазначені етапи, а саме організація:

- розвитку бухгалтерського обліку;
- забезпечення облікового процесу;
- руху носіїв облікової інформації;
- облікових номенклатур;
- вибору носіїв інформації;
- фіксування інформації на відповідних носіях;
- роботи апарату бухгалтерії [7, с. 7].

В сучасній літературі міститься багато різних визначень, щодо сутності організації бухгалтерського обліку, кожне з яких має власне значення і тлумачення.

Професор М.В. Кужельний відзначає, що найефективніше виконання функцій бухгалтерського обліку забезпечується комплексом заходів, які і визначають раціональну організацію обліку [3, с. 302].

В.С. Лень підкреслює, що організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку,

підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу [5, с. 6].

На думку Ф.Ф. Бутинця, організація бухгалтерського обліку – це система умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції. Організація бухгалтерського обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [4, с. 40].

Як зазначають В.В. Сопко, В.П. Завгородній – організація бухгалтерського обліку ... – це система методів, способів та засобів, які забезпечують оптимальне функціонування його та подальший розвиток [9, с. 4].

Беручи до уваги організаційні критерії обліку, узагальнений огляд наукової літератури, а також специфіку підприємств переробної галузі, нами запропоновано схему концепції організації обліку на підприємствах даної галузі (рис. 3).

Рисунок 3 дає можливість побачити, що на ефективність організації бухгалтерського обліку, зокрема на підприємствах переробної галузі, впливають як зовнішні так і внутрішні чинники, що забезпечують досягнення цілей системи обліку на підприємстві. Так зовнішні чинники це є законодавчі акти, накази, інструктивні та методичні матеріали, які розробляються на державному рівні. В свою чергу внутрішні чинники це накази, постанови, розпорядження, які розроблені всередині підприємства і затверджуються його керівником.

Зважаючи на регулювання обліку з боку держави та в середині підприємства, управлінський персонал розробляє таку технологію обробки даних, яка б забезпечувала раціональну організацію обліку переробних підприємств.

Підсумовуючи викладене вище, можна дійти однозначного висновку про те, що під час проектування нової чи вдосконалення діючої організації бухгалтерського обліку потрібно максимально враховувати технічні, технологічні та організаційні особливості конкретних суб'єктів господарювання. Це доцільно робити ще на початковій стадії, в межах якої здійснюють опис необхідних для потреб управління інформаційних потоків, а також аналіз існуючих організаційної та функціональної структур кожного господарюючого суб'єкта зокрема.

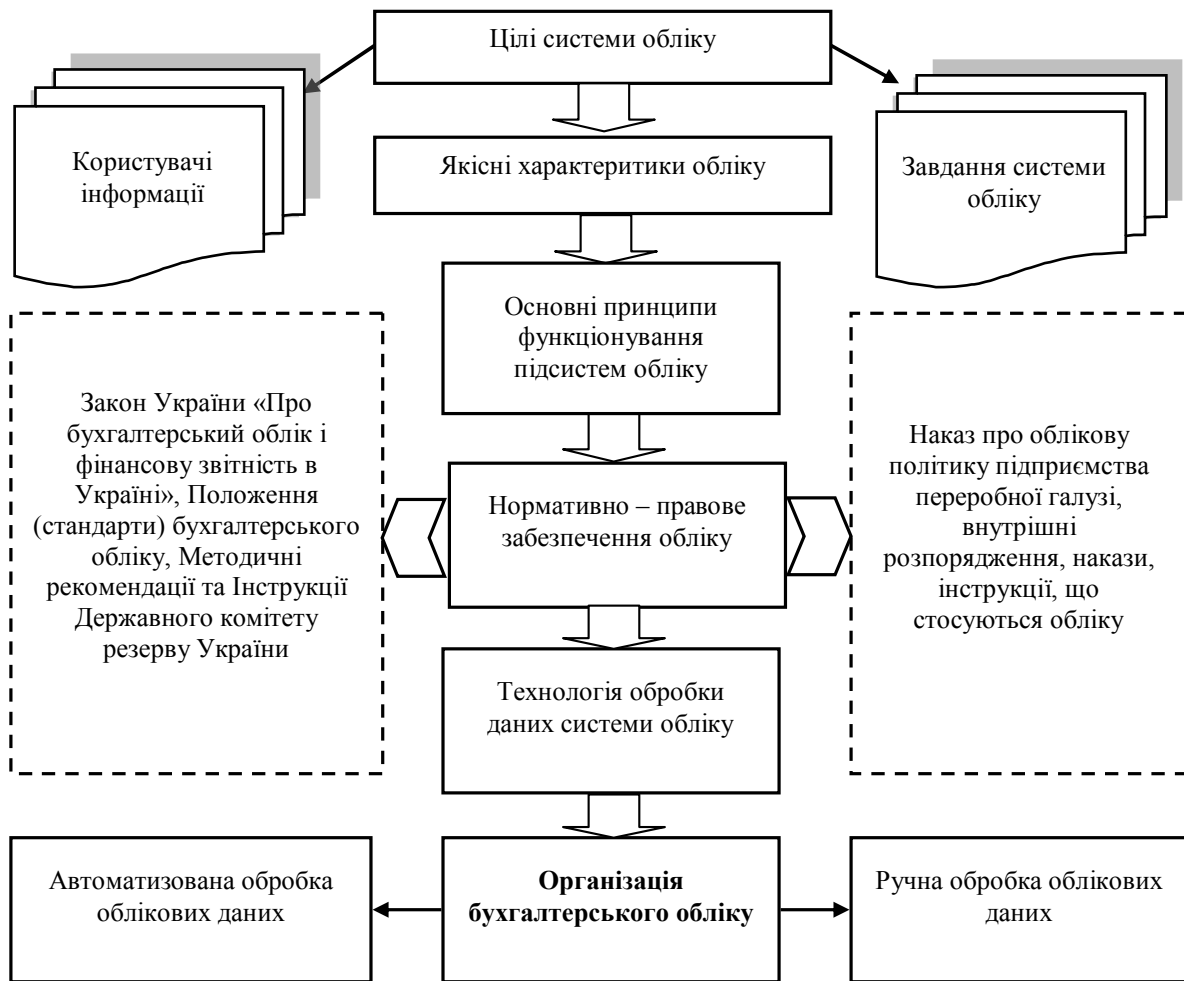

Рис. 3. Концепція організації обліку на переробному підприємстві

Отже, організація обліку є творчим процесом на кожному підприємстві і значною мірою залежить від його специфіки, обсягу господарської діяльності, наявності кваліфікованих облікових кадрів, рівня механізації та автоматизації облікових процесів, системи управління, чинної звітності та її періодичності.

Під раціональною організацією обліку розуміють систему заходів які забезпечують найефективніше виконання функцій бухгалтерського обліку. Ця система спрямована на організацію такої побудови обліку, яка б забезпечувала контроль за виконанням зобов'язань підприємства, наявністю й рухом його майна, використанням матеріальних і фінансових ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів, уможливила б своєчасне запобігання негативним явищам у фінансово-господарській діяльності, виявлення і мобілізацію внутрішньогосподарських резервів, формування повної й вірогідної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства, необхідної для оперативного керівництва та управління, а також для використання інвесторами, постачальниками, покупцями, кредиторами, фінансовими, податковими,

статистичними і банківськими установами та іншими заінтересованими органами й організаціями.

До важливих передумов раціональної організації обліку належить: визначення обсягу та складу облікової інформації, необхідної для управління та контролю, встановлення структури облікового апарату та розподілу обов'язків між окремими виконавцями, розробка документування та документообороту, обґрунтований вибір форм обліку та графіка звітності. Першочерговим завданням організації обліку є також глибоке, детальне вивчення організаційної структури підприємства, особливостей технології та організації конкретного виробництва, системи постачання сировини та реалізації виготовленої продукції. З урахуванням цього визначається обсяг та склад облікової інформації як для підприємства в цілому, так і для його структурних одиниць. При цьому особливого значення набуває вивчення законодавства щодо господарської діяльності підприємства та нормативних актів, котрі стосуються побудови та порядку ведення обліку.

На думку В.В. Ковальова нормальне функціонування підприємства залежить від належної організації роботи його персоналу, в тому числі

бухгалтерської служби. В сучасних умовах роль бухгалтера збільшилась в управлінському процесі і не зводиться до технічних процедур по відображенню господарських операцій. Роль бухгалтера в організації і здійсненні обліково-аналітичних розрахунків визначається не тільки його професійним статусом, але й тим, що він повинен об'єднувати в собі функції не тільки бухгалтера, але й фінансового менеджера, і аналітика [2, с. 48]. Тобто, бухгалтер в сучасних умовах господарювання повинен володіти певним рівнем знань в галузі планування, фінансування, кредитування, економічного аналізу, права, ефективно використовувати сучасні засоби обчислювальної техніки для опрацювання обліково-економічної інформації. Отже, кваліфікована кадрова політика впливає на дієвість та ефективність організації бухгалтерського обліку.

Висновки. Організація обліку з одного боку – це певне впорядкування елементів методу в систему з метою його організаційного, інформаційного та технічного забезпечення і є засобом для здійснення контролю за власністю підприємства, а з другого – означає раціональну організацію бухгалтерської служби та виступає гарантом формування якісної фінансової інформації.

Організація бухгалтерського обліку це створення такої системи інформації, яка забезпечує реальне керівництво та примноження фінансових результатів діяльності. Тому при організації бухгалтерського обліку конкретного суб'єкта господарювання доцільно розглядати його галузеву специфіку не в межах окремих видів економічної діяльності, яку він здійснює, а з огляду на специфічні ознаки, що характеризують галузеву специфіку підприємства, зокрема переробного. Використання зазначеної концепції в процесі організації бухгалтерського обліку є доцільним та дедалі все більш

актуальним для практичного застосування в умовах розвитку національних підприємств.

4 Список використаних джерел

1. Бетге Йорг. Балансоведение / Йорг Бетге: Пер. с нем.; Науч. ред. В.Д. Новодворский. – М., 2000. – 454 с.
2. Ковалев В.В. Финансовый учет и анализ: концептуальные основы / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с.
3. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: [підручник] / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2001. – 334 с.
4. Організація бухгалтерського обліку: [підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів] / За редакцією проф. Ф.Ф. Бугинця. – [3-є вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 592 с.
5. Організація бухгалтерського обліку: [навчальний посібник] / за редакцією В.С. Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
6. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія: [монографія] / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 359 с.
7. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах: [навч. посібник] / С.В. Свірко. – К.: КНЕУ, 2004. – 380 с.
8. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов. – М., 1996. – 638 с.
9. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К.: КНЕУ, 2004. – 412 с.
10. Anthony Robert N., Reese James S. Accounting text and cases. – IRWIN, Homewood. – 1983. – 974 p.